

શ્રી સદ્બોધ સાગર.

શ્રી કેળવણી માટે.

રચનાર.

(સ્વર્ગવાસી) નાથાલાલ જ્ઞેશંકર મેહેતા.

કડિ તાલુકા સ્કુલના પેહેલા આસિસ્ટન્ટ.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર.

મણીલાલ છોટાલાલ પંડ્યા.

નિવાસ નારદીપૂર. તાલુકે કલોલ.

હરિગિત છંદ.

હું શ્રી શીખામણુ શરણે, આ બુક લઘુ પ્રીતે કરું;

સદ્ગુણુ સાર બરેલ એવી, સજ્જનો આગે ધરું.

પ્રીતે કરી વાંચો વિવેકે, હર્ષ ઊરમાં થાપશે;

બૂલચુકની માશી મને, તમ દાસ જાણી આપશે.

અમદાવાદ.

પાનકારને નાકે ધાંચીની વાડીમાં

“એન્ડ્રો વર્નાક્યુલર પ્રિન્ટિંગ પ્રેસ”માં છાપ્યું.

સંવત ૧૯૪૬. સને ૧૮૯૦

કિંમત ૫ પાઇ.

સામટી લેનારને સેંકડે દસ ચોપડી કમીશન મળશે.

સૂચના.

દુનિયાને દિપાવનાર અને મનુષ્યરૂપી અમુલ્ય રત્નનિ ઉત્પત્તિના સ્થાનકરૂપ માયાળુ માતાઓ અને પ્રિય બેહેનો બનતો શ્રમ લેઈને બનાવેલી આ નાની પણ ધણીજ કિ-પીયોગી ચોપડી તમારી સન્નારીયોની સેવામાં મુકુલ્યું અને વિનવું છું કે મારી અદ્ય મતિ પ્રમાણે જે સાધારણ પાળવાના નિયમો આમાં બતાવ્યા છે તેની કદર જાણી સ-દ્ગુણ સંધરી દુરગુણનો ત્યાગ કરશો.

અગારો પેહેલ વેહેલોજ યત્ન હોવાથી ધણી ખરી ભૂલો સુકો નજરે આવશે તો ભૂલની ક્ષમા કરશો. આ પોથી રચવામાં મારી એજ અભિલાશા છે.

પ્રિય બેનો તમે પોને સુધરી હવે પછી થનારી પ્ર-જ્ઞને તમારા સુધારાનાં સારાં ફળ ચખાડો એવી મારી તમારા પ્રત્યે પ્રેમ પૂર્વક માગણી છે.

પ્રિય બેનો તમારા સુધર્યા વિના પુરૂષનો સંધજો સુ-ધારો લુલો છે અને આ સંસારની મહા મુસાફરીમાં પુ-રૂષનો ખરો મદદમાર સોબતી તેની સ્ત્રી છે. આશા છે કે આ જુજ કિંમતની ચોપડીથી અમુલ્ય લાભ થવાની ખા-ત્રીથી સરવે સાહેબો ગ્રહણ કરશો. એજ અરજ.

તા. ૧ જાનેવારી સને ૧૮૮૭.

મુ૦ કડી.

નાથાલાલ જેશંકર મેહેતા

કડી૦ તા૦ મુ૦ પે૦ આ૦

નિવાસ નારદીપુર.

સ્ત્રી સદ્બોધ સાગર.

ગરબી—અમે ઇશ્વર માગીએ એટલું.

સ્નેહે શાણી જેનો તમે સાંભળો, કહું પાળવા પવિત્ર નિયમ;
સુણોને સ્નેહથી.

નાનપણે નાહાવું ધોવું નીમયી,	
કરવો વિધ વિધ વિધ. અભ્યાસ.	સુ૦ ૨
આજ્ઞા માતપીતાની પાળવી,	
ભાંડુ સાથે ન કરીયે કુસંપ.	સુ૦ ૩
પ્રીતેથી પ્રભુને આરાધીયે,	
નવ રમવામાં રાખો ચીત.	સુ૦ ૪
સર્વે જીઠ્યા પેહેલાં નિત્ય ઉઠવું,	
મુદ્ધ ચીતેથી કરવું સ્નાન.	સુ૦ ૫
પાણી ગળીને વાસણ માણ્યે,	
ભમીયે ન કદી પરધેર.	સુ૦ ૬
ભાઈ ભોળાધનાં વેણુજ શાંખીયે,	
સામે કરીયે કદિ ન ઉચ્ચાર.	સુ૦ ૭
પરણ્યો એજ પતિ પ્રભૂ માનવો,	
પાળવો પ્રતિવૃતાનો ધર્મ.	સુ૦ ૮
વેહેલા જીડી નાહાવું ધોવું નીમયી,	
સાસુ અસરાની કરવી સેવ.	સુ૦ ૯
પતી નિદ્રામાંથી જીઠ્યા પછી,	
દાતણુ લોટો નાહાવા આપો નીર.	સુ૦ ૧૦

પતિ નાહિ સુવસ્ત્ર પેહેયા પછી,

કરવું ચરણોદકનું પાન.

સુ૦ ૧૧

પૂજાપો સેવાને કારણે,

તૈયાર કરો હરનીશ.

સુ૦ ૧૨

સુવસ્ત્ર ધરણ્યા ધારણ કરી,

જાવું જળ બરવાને ધાટ.

સુ૦ ૧૩

ઘાટે ઘાટે નિંદા નવ જિયરો,

પરપુંડપથી કરવી ન વાત.

સુ૦ ૧૪

સાચુ સસરાને જેઠજી માનવા,

શિરછત્રને તાત સમાન.

સુણો૦ ૧૫

નંથુદી દેરાણી જેઠાણી જાણવાં,

પુજ્યા પાત્રને બેહેનો સમાન.

સુણો૦ ૧૬

દિયર બંધુ પોતાનો ધારવો,

બધે આખર માત પીતાય.

સુણો૦ ૧૭

સાસરીયાં સામુ નવ બોલીયે,

વદીએ અમરત રસવેણુ. સુણો૦ સુણો૦ ૧૮

પવિત્ર પાક પતિને જમાડીયે,

પછી જમવાનો કરવો વિચાર.

સુણો૦ ૧૯

અંજા જોઈ ઝાડકા વીણીમે,

લોટ ચાળાને કરવી રસોઈ.

સુણો૦ ૨૦

પ્રાણી કદિ ઉધાણું ન રાખીયે,

મળી વાપરવું હરનીશ.

સુણો૦ ૨૧

મીત રાખીને વાસણું મોજમે,

કદિ રહે નહિંરે અજાડ. સુણો ૦ ૨૨

પરપુરપનું નહિરે નિહાળવું,
એક દ્રષ્ટિથી તેનું મુખ. સુણો ૦ ૨૩

પ્રિતે પરમેશ્વરને સંભારીયે,
ધ્યાન રૂઢિયે ધરો આઠે પહોર. સુણો ૦ ૨૪

પતિ સાસુ નાણુંદને હસો નહિ,
કદિ આવે કૌતિક અનેક. સુણો ૦ ૨૫

લાજ કાડી આસો વાટે શેરીયે,
પરપુરપની કરવી ન વાત. સુણો ૦ ૨૬

મશ્કરી કરે નર મૂરખો,
તરછોડી તજ્જે તેને તર્ત. સુણો ૦ ૨૭

વાણી મધુરા સ્વરથી બોલવી,
કરવી નિંદા નહિં કો દીન. સુણો ૦ ૨૮

ધરનિ વાત વેહેવારની વિનતિ.
જઈ કરવી નહિં પરધેર, સુણો ૦ ૨૯

પતિ આચા લઈ નિત્ય પોઢીયે,
વેહેલાં ઉઠી કરો નિત્ય નીમ. સુણો ૦ ૩૦

પરપુરપની સંગે હસો નહિ,
જેથી માયે અઢેરે કાંક. સુણો ૦ ૩૧

પતિ દોસ્ત એકાંતે ન બેશીયે,
તજ્જે વ્યભિચારિણિનો સંમ. સુણો ૦ ૩૨

મારે મારે પતિ અપરાધથી,
રીસ લાવો નહિંરે લમાર. સુણો ૦ ૩૩

દયા દાન વૃત નીમ પાળીયે,	
પતિ આસા પ્રમાણે પૂન્ય.	સુણો ૦ ૩૪
કાંઈ દેખતાં કદિય રડો નહિં,	
હોય અગણિત દુઃખનાં આડ.	સુણો ૦ ૩૫
પર પુરૂષના શુભ ન વખાણીયે,	
પરનારીનાં ગણિયે ન સુખ.	સુણો ૦ ૩૬
સુખ દુઃખ નશિયે આવી પડે,	
પતિ માનેને પ્રાણાધાર.	સુણો ૦ ૩૭
આવે અતિત અભ્યાગત આંગણે,	
સનમાન દેવું શ્રદ્ધાદાન.	સુણો ૦ ૩૮
ધન પૂત્ર દેખી નવ છાકીયે,	
મોટપણનો તજે અભિમાન.	સુણો ૦ ૩૯
પારકું સુખ દેખીને રીઝીયે,	
દુઃખે દુભાવો આપણી દેહ.	સુણો ૦ ૪૦
પ્રાતઃકાળે ઉડી પતિ મુખ જોવું,	
જેથી સુખમાં દિન વહિ જાય.	સુણો ૦ ૪૧
સાસરેથી વસ્તું કાંઈ લેઈને,	
પ્રછયા વિના ન આપો પીયેર.	સુણો ૦ ૪૨
અજ વિના વ્યસન નવ રાખીયે,	
બૂંડા બાપણનો કરે ભાગ.	સુણો ૦ ૪૩
જન જનનાં જળને કાસણે,	
જવું માતા સાસુની સંગ.	સુણો ૦ ૪૪
પ્રતિ બહારથી આવે જ્યારે,	

નમસ્કાર કરો સાષ્ટાંગ.	સુણો ૦ ૪૫
અલંકાર ઝોઝો હોય આપણે,	
તોયે દમીયે નહિં બરથાર.	સુણો ૦ ૪૬
શોઝ્ય આવે નશીબના જોગથી,	
તોયે મનમાં રાખો સતોષ.	સુણો ૦ ૪૭
પાંની પગનીથી ઘાંઘોડા સુધી,	
કાઈ ઉઘાડું દેખે ન અંમ.	સુણો ૦ ૪૮
સુ શોભીત શોભાં સદ્ગુણી,	
તેને અંજે ધરો હરનીશ.	સુણો ૦ ૪૯
અતિ હેતે બાળકને રમાડીયે,	
રીસ કરી ન મારીયે માર.	સુણો ૦ ૫૦
બાળ પરમેશ્વરનાં બાણમાં,	
જીવ્યે મારાં ન કહિયે કદાચ.	સુણો ૦ ૫૧
મુખ દરપણ લેઈને નિહાળીયે,	
પતિ પુરૂષ દેખે નહિ એમ.	સુણો ૦ ૫૨
પતિ હોય કદિ પરદેશમાં,	
તોયે સાસરે રહિ કરો સેવ.	સુણો ૦ ૫૩
વસ્ત્ર પેહેસે વિવેકથી શોભતાં,	
સ્વપ્ને પુરૂષ ન દેખે એમ.	સુણો ૦ ૫૪
બર ઝાડી ઝુડીને વાળાયે.	
જીવ જંતુના પ્રાણ ન જાય.	સુણો ૦ ૫૫
બર લિંપી ગુંપી સ્વસ્થ રાખીયે,	
ચોઠ ધ્રુવો રાખી ચતુર્સર્ધ.	સુણો ૦ ૫૬

અનળપ્યાં ફળ ન આરોગ્યાં,
કુકી પાણી ન પીવું કદાચ. સુણો ૦ ૫૭

કોઈ પુરૂષ તે મુખ દેખે નહિં,
રજવંતીયે રહેવું એકાંત. સુણો ૦ ૫૮

આર દિવસ રહેવું ચતુરાઈથી,
કોઈ પુરૂષ જાણે નહિં ગર્ભ. સુણો ૦ ૫૯

નિતિ શાસ્ત્ર વાંચો અતિ હેતથી,
ગર્ભ વંતિ થે રાખો નિયમ. સુણો ૦ ૬૦

વય તેર વર્ષની થયા પછી.
ઉધાડુ ન મેલવું અંગ. સુણો ૦ ૬૧

તીથી પરવણી આવે પુન્યનિ,
વસ્ત્ર ધોવાં નહિ તે દિન. સુણો ૦ ૬૨

સાયંકાળે મોં વાળી રડો નહિ,
અતિ અઘટિત મૃત્યુ જો થાય. સુણો ૦ ૬૩

વસ્તુ વેંચી વેંચીને આપીએ,
કદી એકલાં ન કરીએ આહાર. સુણો ૦ ૬૪

શસ્ત્રમાર તળે ત્રિપ્રવા થઈ,
રાખો હરિ મજવાની ટેક. સુણો ૦ ૬૫

વિદ્યાબ્યાસં કહિ અંધ વાંચવા,
જોવા તેમાંથી તત્વજ સાર. સુણો ૦ ૬૬

સત મહાત્મા ગુરૂમે સેવવા,
અતિ નિંદ્રા આજસ રાખી દુર. સુણો ૦ ૬૭

કોઈ કોઈ તણ પ્રેમ પૂજવા,

કથા કિરતનમાં જોડી તાન.	સુણો ૬૮
પ્રભુ પાસે અભય પદ મારવું	
કાપો લક્ષ ચોરાશીનો ફેર.	સુણો ૬૯
સાસરીયાનું વચન ન લોપવું,	
સસરા પીયેરમાં ન જણો બેદ.	સુણો ૭૦
તમે ગુણને ટાળવો ટેકથી,	
રાખો ક્ષમા તણો ગુણ સાર.	સુણો ૭૧
અન્નપ્યાં ફળ નવ આપીયો,	
જેથી જીવનું જોખમ થાય.	સુણો ૭૨
નાથાલાલ કહે સદગુણ લહો,	
જેથી દુરગુણ તો થાય દુર.	સુણો ૭૩

રજસ્વાળા સ્ત્રીને પાળવાના ખાર

નિયમો.

હરિગિત છંદ.

- (૧) રજવંતીયે દીન ચાર સુધી, બ્રહ્મચરીય પાળવું,
પતિ પુરૂષને પોતાનું મુખ, દરમિયાનમાં ન નિહાળવું.
- (૨) બાળક ચક્રોર થવાને અરથે, ઉંધ આળસ ટાળશો;
આ નિયમ દ્વાદશ પ્રેમ પૂર્વક નિલ જોનો પાળશો. ૧
- (૩) અતિ શબ્દ કાન સુણ્યા થકી, સંતાન બેહેર થાય છે;
- (૪) કોઠ રોગ તો નવ થાય માટે, તેલ અંગ તજ્ય છે.
- (૫) આખંડ ચક્ષુ કારણે તમે, મેલ આંખે ન ધાલશો;
આ નિયમ દ્વાદશ પ્રેમ પૂર્વક, નિલ જોનો પાળશો. ૨

(૬) બહુ પવનમાં નવ બેસશો, અતિ બાળ ઉદર પીડાય છે;
વળી નિરૂઘમીને અતિ અહારી, બાળ ઘેલુ થાય છે,

(૭) સંતાન બુધીવાન અરથે, રોઈ મોં નવ વાળશો;
આ નિયમ દ્વાદશ પ્રેમ પૂર્વક નિત્ય બેનો પાળશો. ૩

(૮) પરમ નિરોગિ થાય, અતિ મહેનત અંગે નવ કરો;
એક ટેક રાખી નિત્ય પ્રભુનું, ધ્યાન તો પ્રીતે ધરો.

(૯) અતિ દાહ અંગે ન થાય, જેથી તીખી 'વસ્તું' ટાળશો;
આ નિયમ દ્વાદશ પ્રેમ પૂર્વક નિત્ય બેનો પાળશો. ૫

(૧૦) અતિ વાયુ વાળિ પ્રજા તો, અન ટાહુ ખાધે થાય છે;

(૧૧) બેઠે ન ખોદો બોંય જેથિ, આળસ બાળનિ જાય છે.

(૧૨) અતિ ખાવું નહિં રૂચિ વિના, તમે દુર ગુણને ખાળશો.

આ નિયમ દ્વાદશ પ્રેમ પૂર્વક, નિત્ય બેનો પાળશો;

મણિલાલની આશિષ, જે કોઈ પ્રીત રાખી પાળશે.

તો બાળ બુધીવાન થઈ, સદ્ગુણ સધળા જાલશે;

સદ્ગુણને સાથે લેઈ, દુરગુણને દૂર ખાળશો.

આ નિયમ દ્વાદશ પ્રેમ પૂર્વક નિત્ય બેનો પાળશો. ૬

સા. રા. નાથાલાલ જ્ઞેશંકર સ્વર્ગવાશી થવાથી.

ગણીજ દિલગીરી સાથે નીચે મુજબ છંદ

વાંચનાર સજ્જનોનિ સેવામાં અરપણુ કરજું.

અરર ઈશ્વરે શું તમે કર્યું, સ્તાન રંકતું કેમ તેં હર્યું;

હતિજ હોંશરે મનમાં મણી, અરર ક્યાં ગયો મીત્ર તું મણી. ૧

મનનિ વાતરે અનગાં રહી, અરર દુઃખઆ ક્યાં કહુ જઈ;

રહ્ય વેદના થાય છે. ઘણી, અરર ક્યાં ગયો મીત્ર તું મણી. ૨
 અતિજ દર્પમાં નાથશું કયું, સરવ વાતતું સૂખ તેં હયું;
 પત્રક એકમાં નામનો હણી, અરર ક્યાં ગયો મીત્ર તું મણી. ૩
 ઘણી હતીજરે આશ તાહરી, મળિશ ક્યાં હવે સાથમાં હરી;
 અરર શું કરૂં ગૂણને ગણી, અરર ક્યાં ગયો મીત્ર તું મણી. ૪
 ધણુંજ સાંભરે તૂજ વાલરે, અરર ક્યાં ગયો નાથુલાલરે,
 તૂજ વિગોગની વેદના ઘણી, અરર ક્યાં ગયો મીત્ર તું મણી. ૫
 દશમ વીજિઆ શુક્રવારરે, દિવસ હગતાં ને સવારરે;
 સંવત ઓગણી ચાળિસો મણી, અરર ક્યાં ગયો મીત્ર તું મણી. ૬
 પલક એકમાં પ્રાણુ તો મયા, સરવ છોડિને આલતા થયા;
 છ વરસોજમાં તો ગયો મણી, અરર ક્યાં ગયો મીત્ર તું મણી. ૭
 નગર લોક તો શોક સૌ ધરે, સકળ સ્નેહિયો આંસુડાં ભરે;
 વિનતિ ઈશરે તો થઈ ઘણી, અરર ક્યાં ગયો મીત્ર તું મણી. ૮
 હરનિશ્ચા બહુ તારૂં નામરે, હંમર નાનિને તૂજ કામરે,
 મિત્ર મળ્યા વિના વેદના ઘણી, અરર ક્યાં ગયો મીત્ર તું મણી. ૯
 નગર ગાદરે નામ તાહરું, વિસરતું નથી રે હું શું કરું;
 કળકળે મણી, લાલ તો મણી, અરર ક્યાં ગયો મીત્ર તું મણી. ૧૦

હરિગિત-૭૬.

હઠ છોડી આ પુસ્તક લખું પ્રેમ કરી સ્વીકારશો;
 હ્રમંગ રાખાં તમે હરનીશ અન વિચારશો;
 ભાવે તમે તેમાંથી સદગુણ સાર સધળા સારીને;
 જેમાં કળવણિ સાર પ્રતિ દ્યો બાળિકા ધારીને;

રવિ ઉગતા પહેલાં, ઉઠી વાંચો સદા ચિત્ત રાખીને;
 ચતુર્થથી સદ્ગુણનાં ફળ દ્યો તમે નીલ ચાખીને;
 નાખો તમે અજ્ઞાનતાનો મેલ દીલ ઉતારીને;
 રચવાને એ અભિલાશ છે ભુલ વાંચશો સુધારિને;

સમાપ્ત.

અગાઉથી ચહાક થનારનાં નામ.

નારદીપુર.

નકલ.

- ૧૨૫ રા. રા. બાપાનાથ દોલતરામ. જોશી.
 ૧૦૧ રા. રા. હરીલાલ ઉમીયાશંકર. રાવળ.
 ૧૦૧ રા. રા. લાલજી જોશંકર. મેહેતા.
 ૨૫ રા. રા. સાંકળચંદ છગનલાલ. દવે.
 ૧૦૦ રા. રા. મોહનલાલ મગનલાલ. ગોળરીયા
 સ્કુલના ખીં આં માં
 ૫૦ રા. રા. રેવાસંકર દયારામ. જહા ચાણુસમા
 સ્કુલ ત્રીં આં માં

વડનગર.

- ૫૦ રા. રા. પુંજભાઈ તક્તસીભાઈ. વડનગર
 શાળાના ત્રીં આં માં
 ૫૦ રા. રા. છગનલાલ જોઠારામ. રાવળ.

સરડવ.

- ૨૫ રા. રા. વિશ્વનાથ ગવરીશંકર.
 સરડવ. સં ગું શાં પેં આં

મેસાણા.

- ૫૦ રા. રા. ગોપાલભાઈ અમરચંદ.
 ૫ રા. રા. મોહનલાલ દલીચંદ. શાહ.

અમદાવાદ.

૧૦ રા. રા. મણીલાલ કેશવલાલ. ગાંધી.

૧૦ રા. રા. મગનલાલ બાપુજી. ગાંધી.

પાટણ.

૨૦ રા. રા. કુલભાઈ મોતીરામ.

ગું શાં નાં આં માં

સિંધપુર.

૨૦ રા. રા. ડાહ્યાભાઈ મોતીરામ. જહા.

પાંચોટ.

૨૦ રા. રા. ચુનીલાલ હિંમતરામ.

સં ગું શાળાં ખીં આં માં.

ચાણસમા.

૧૦ રા. રા. મનસુખ ઉદેરામ. ભટ

કડી.

૨૨૫ રા. રા. મંગનલાલ વ્રજભુખણદાસ.

૫૦ રા. રા. મગનલાલ હરગોવનદાસ.

કલોલ.

૨૫ રા. રા. ચુનીલાલ જોશીગભાઈ.

૨૫ રા. રા. કેશવલાલ સાંકળચંદ.

૫૦ રા. રા. હરગોવન છગનલાલ.

કલોક જીનના કલાર્ક.

વેડા.

૧૫ રા. રા. અંબાલાલ છોટાલાલ ભટ.

પળીએડ.

જાહેર ખબર.

સર્વે સૂચ્ય સ્વદેશીયોને હું નીચે સહિ કરનાર ઘણી નમ્રતા પૂર્વક વિનંતિ કરું છું કે નિચે લખેલે ઠેકાણેથી. આ ચોપડી રોકડી કાંમતે મળશે. પચાસ ચોપડી લેનારને ટપાલ ખર્ચ માફ અને કમિશન આપવામાં આવશે. તા. ૧ ગાહે અગષ્ટ સને ૧૮૯૦.

નારદીપુરમાં.

રા. રા. સાંકળચંદ હગનલાલ, ઠે. નાગરવાડામાં.

કડીમાં.

રા. રા. મગનલાલ વ્રજભુખચુદાસ. ઠેકાણું. ગોલવાડામાં.

લી. આજ્ઞાકિત્ત સેવક.

મણીલાલ છોટાલાલ.

નિવાસ નારદીપુર.

